

URZĄD STATYSTYCZNY W KRAKOWIE

31-223 Kraków, ul. Kazimierza Wyki 3
e-mail: sekretariatUSKRK@stat.gov.pl tel. 012 415 38 84 Internet: <http://www.stat.gov.pl/krak>

Informacja sygnalna - Nr 28

Data opracowania - listopad 2008 r.

RODZINY ŚWIADCZENIOBIORCÓW POMOCY SPOŁECZNEJ W WOJEWÓDZTWIE MAŁOPOLSKIM W 2007 R.

Dane zawarte w niniejszym opracowaniu opisują zbiorowość rodzin (gospodarstw domowych) korzystających w 2007 roku z pomocy świadczonej zgodnie z ustawą o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 roku przez sieć gminnych ośrodków pomocy społecznej (GOPS) zlokalizowanych na terenie województwa małopolskiego.

Dane te zostały wyliczone w oparciu o zawartość Zbiorów Centralnych Krajowego Systemu Monitoringu Pomocy Społecznej. Kompletność zbiorów w podstawowym zakresie sprawdzono w oparciu o dane zawarte w sprawozdaniu MPiPS-03 za 2007 r. z województwa małopolskiego (dostępnym na stronie www.mpips.gov.pl) przy uwzględnieniu różnic metodologicznych.

Nazwy „województwo małopolskie” i „Małopolska” używane są zamiennie.

W województwie małopolskim, liczącym według stanu w dniu 31 grudnia 2007 roku blisko 3,3 miliona mieszkańców, prowadziły działalność 182 ośrodki pomocy społecznej. Na przestrzeni 2007 roku placówki te przyznały swoim beneficjentom 1614,4 tys. świadczeń na łączną kwotę 164,7 mln zł.

Definicja „rodziny” w systemie pomocy społecznej odpowiada statystycznej definicji „gospodarstwa domowego”, dlatego w niniejszym opracowaniu przyjęto określenie gospodarstwo domowe.

W Małopolsce w 2007 r. ze świadczeń pomocy społecznej korzystało blisko 64,4 tys. gospodarstw domowych. Ponad połowa z nich, tj. 32,3 tys. zamieszkiwało na wsi, 5,3% w najmniejszych jednostkach miejskich liczących poniżej 10 tys. mieszkańców, a blisko 15% (9,6 tys.) w miastach o liczbie ludności od 10 tys. do 50 tys. Z Krakowa pochodziło średnio co piąte gospodarstwo objęte pomocą.

TABL.1 OSOBY W GOSPODARSTWACH DOMOWYCH KORZYSTAJĄCYCH Z POMOCY SPOŁECZNEJ WEDŁUG PŁCI I PODREGIONÓW W 2007 R.

WYSZCZEGÓLNIENIE	Małopolska	Podregiony				
		krakowski	m. Kraków	nowosądecki	oświęcimski	tarnowski
W tysiącach						
Ogółem	197,7	35,0	26,2	64,6	34,8	37,1
mężczyźni	97,0	17,4	12,0	32,1	17,3	18,3
kobiety	100,7	17,6	14,2	32,5	17,5	18,8
W odsetkach według płci						
Ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
mężczyźni	49,1	49,7	45,6	49,7	49,6	49,4
kobiety	50,9	50,3	54,4	50,3	50,4	50,6
W odsetkach liczby ludności ogółem						
Ogółem	6,0	5,2	3,5	8,5	5,5	8,1
mężczyźni	6,1	5,3	3,4	8,6	5,6	8,2
kobiety	6,0	5,2	3,5	8,4	5,4	8,0

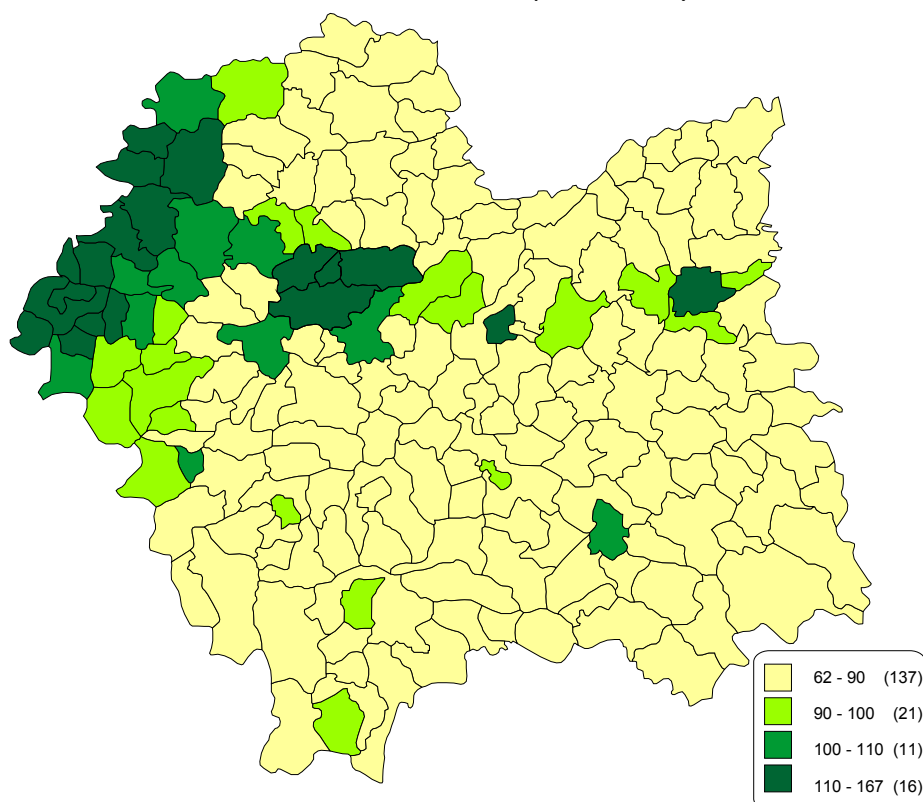
Zbiorowość osób wchodzących w skład gospodarstw domowych korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w Małopolsce w 2007 r. wynosiła 197,7 tys. osób, tj. 6,0% ludności województwa. Jej liczebność, udział w ogólnej liczbie mieszkańców i strukturę według płci w poszczególnych podregionach województwa przedstawia tablica 1.

Spośród pięciu podregionów województwa dwa - nowosądecki i tarnowski - charakteryzowały się wyższym od wojewódzkiego (odpowiednio: 8,5% i 8,1%) udziałem liczby osób w gospodarstwach beneficjentów pomocy społecznej w ogólnej liczbie mieszkańców. Dla porównania najniższy odsetek – 3,5% ludności ogółem odnotowano w Krakowie.

Zróżnicowanie przestrzenne – wysokość przychodów a liczba beneficjentów pomocy społecznej

Małopolska jest jednym z bardziej zróżnicowanych regionów kraju, w którym obok terenów lepiej uprzemysłowionych, o zasobnym rynku pracy i relatywnie wysokim standardzie życia, istnieją także tereny ubogie, z niskimi dochodami i wysokim bezrobociem. Dane Ministerstwa Finansów za 2005 rok o przychodach podatników nieprowadzących działalności gospodarczej wykazały, że najwyższe przeciętne przychody występują w dużych miastach oraz bardziej uprzemysłowionych terenach zachodniej części województwa. W pozostałych rejonach o przewadze obszarów wiejskich uzyskiwane są przychody znacznie niższe od mediany krajowej. Tereny te pokrywają się ze skupiskami gmin o najwyższych udziałach liczby beneficjentów pomocy społecznej i członków ich gospodarstw domowych w ogólnej liczbie mieszkańców.

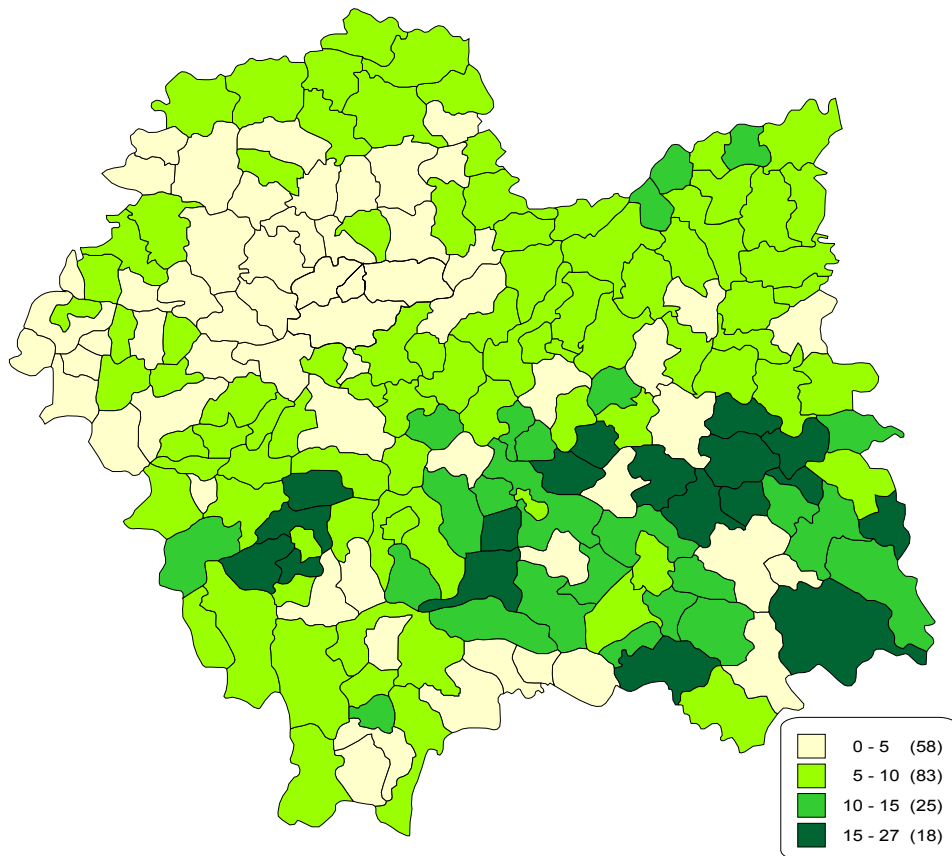
Mediana przychodów za 2005 rok w gminach województwa małopolskiego
Mediana Polski=100 (w odsetkach)

Źródło: dane Ministerstwa Finansów.

Istnieją wyraźne korelacje pomiędzy wielkością mediany przychodów a wskaźnikiem udziału liczby osób w gospodarstwach domowych korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem. W gminach, gdzie mediana przychodów nie przekracza 75% mediany krajowej, średnio co 10-ty mieszkaniec jest beneficjentem pomocy społecznej lub członkiem jego rodziny. Wskaźnik ten zmniejsza się wraz ze wzrostem mediany do około 4% ogólnej liczby mieszkańców.

Udział liczby osób w gospodarstwach domowych korzystających z pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem według gmin w 2007 r. (w odsetkach)

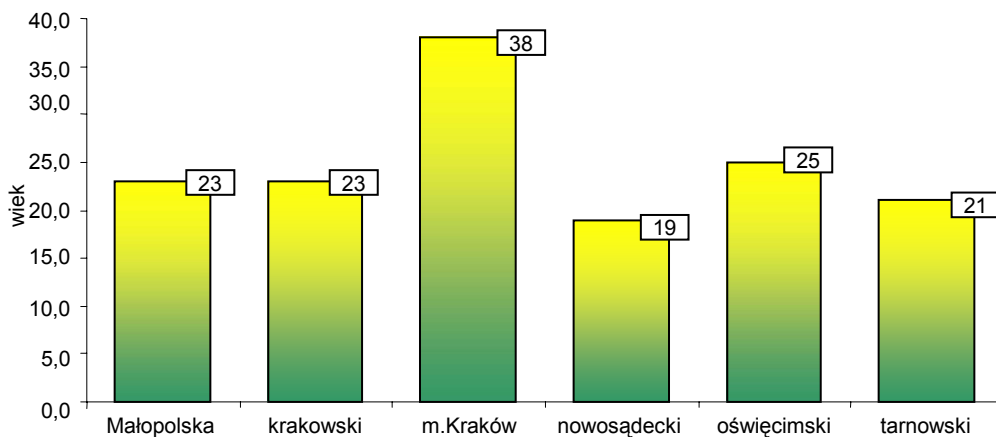

Struktura wiekowa osób w gospodarstwach domowych korzystających z pomocy

W Małopolsce mediana wieku osób w gospodarstwach korzystających z pomocy społecznej w 2007 r. wynosiła 23 lata. Dla porównania statystyczny mieszkaniec województwa w tym samym czasie był starszy - liczył według danych demograficznych 36 lat. Przeciętny wiek świadczeniobiorcy pomocy społecznej był niższy od przeciętnego wieku mieszkańca każdego z podregionów z wyjątkiem Krakowa.

Nasuwa się wniosek, że im obszar mniej zurbanizowany tym średni wiek zarówno beneficjentów pomocy społecznej, jak i członków ich rodzin jest niższy, co ilustruje poniższy wykres.

Mediana wieku beneficjentów pomocy społecznej i członków ich gospodarstw domowych według podregionów w 2007 r.

Według stanu w końcu grudnia 2007 r. liczba mieszkańców województwa małopolskiego w wieku produkcyjnym wynosiła blisko 2,1 mln osób, czyli 63,3% ludności ogółem. Na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało średnio 58 osób w wieku nieprodukcyjnym. W poszczególnych podregionach województwa wskaźnik ten kształtował się na poziomie od 51 osób w Krakowie do 63 osób w podregionie nowosądeckim.

Strukturę zbiorowości osób w wieku produkcyjnym i nieprodukcyjnym wchodzących w skład gospodarstw domowych korzystających z pomocy społecznej w podregionach województwa małopolskiego przedstawiono w tablicy obok.

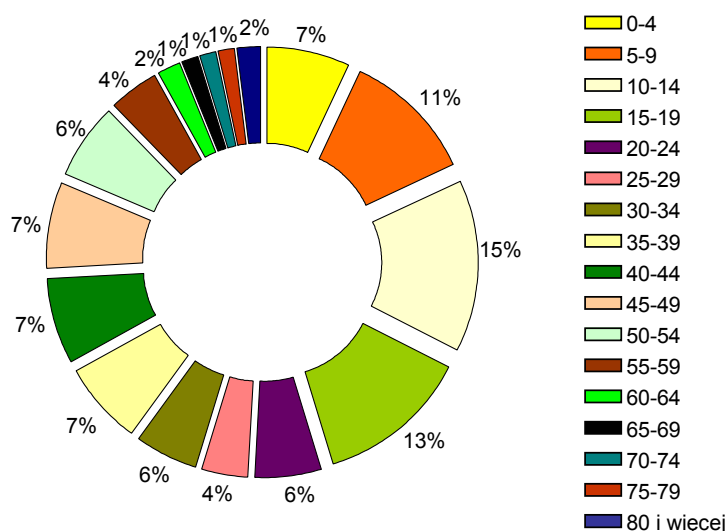
TABL.2 OSOBY W GOSPODARSTWACH DOMOWYCH KORZYSTAJĄCYCH Z POMOCY SPOŁECZNEJ WEDŁUG EKONOMICZNYCH GRUP WIEKU I PODREGIONÓW W 2007 R.

WYSZCZEGÓLNIENIE	Małopolska	Podregiony				
		krakowski	m. Kraków	nowosądecki	oświęcimski	tarnowski
		w odsetkach				
Ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
w wieku:						
przedprodukcyjnym ..	41,0	41,5	28,7	45,4	39,5	42,7
produkcyjnym	52,2	51,7	56,9	50,0	54,4	51,1
mobilnym	33,3	32,9	29,4	33,8	34,6	34,5
niemobilnym	18,9	18,8	27,5	16,2	19,8	16,6
poprodukcyjnym	6,8	6,8	14,4	4,6	6,1	6,2
Nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	92	93	76	100	84	96

Struktura populacji osób w gospodarstwach domowych beneficjentów pomocy społecznej według ekonomicznych grup wieku wykazuje znaczące różnice zarówno w porównaniu ze strukturą ludności województwa, jak i podregionów. Charakteryzuje się ona blisko 2-krotnie wyższym udziałem osób w wieku przedprodukcyjnym i ponad 2-krotnie niższym udziałem osób w wieku poprodukcyjnym. Osoby w wieku produkcyjnym (łącznie blisko 103,2 tys., tj. 65,9 tys. w wieku mobilnym i 37,3 tys. w wieku niemobilnym) stanowią 52,2% analizowanej zbiorowości, a liczba osób w wieku nieprodukcyjnym przeliczona na 100 osób w wieku produkcyjnym jest znacznie wyższa niż analogiczny wskaźnik dla ogólnej liczby ludności województwa i podregionów. Utrzymuje się bowiem na poziomie 92 osób dla Małopolski ogółem, a w podregionach odpowiednio od 76 osób w Krakowie do 100 osób w podregionie nowosądeckim.

Na wykresie zamieszczonym poniżej przedstawiono bardziej szczegółową strukturę wiekową opisywanej zbiorowości. Jak widać dzieci i młodzież w wieku do 19 lat mają w niej największy udział – 45,2%. Dla porównania udział tej grupy wiekowej w łącznej liczbie mieszkańców województwa wyniósł 23,9%.

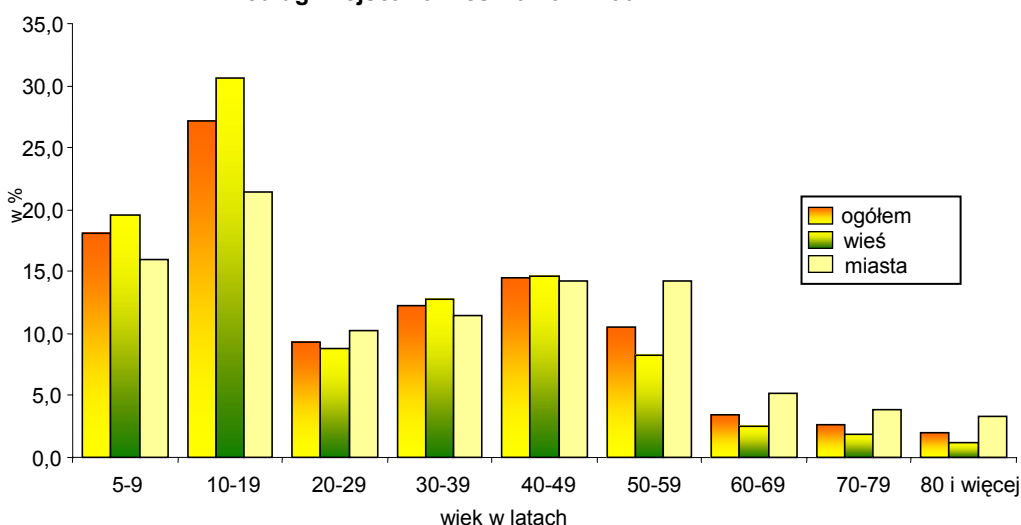
Struktura wiekowa osób w gospodarstwach domowych korzystających z pomocy społecznej w 2007 r.

W odniesieniu do populacji mieszkańców województwa, dzieci i młodzież w wieku do 19 lat wchodzące w analizowanym roku w skład gospodarstw beneficjentów pomocy społecznej w Małopolsce stanowiły 11,5% ogółu ludności w tym przedziale wiekowym, przy czym odsetek ten w 5-letnich grupach wiekowych wahał się od 8,3% dla najmłodszej grupy wiekowej do 14,2% dla 10-14-latków. W starszych grupach wiekowych analizowany udział kształtował się na poziomie od 2,2% (przedział wiekowy 65-69 lat) do 6,9% (dla osób w wieku 40-44 lat).

Poniższy wykres przedstawia strukturę wiekową (w 10-letnich przedziałach wiekowych) osób w gospodarstwach domowych beneficjentów pomocy społecznej w zależności od ich miejsca zamieszkania.

Struktura wiekowa osób w gospodarstwach domowych beneficjentów pomocy społecznej według miejsca zamieszkania w 2007 r.

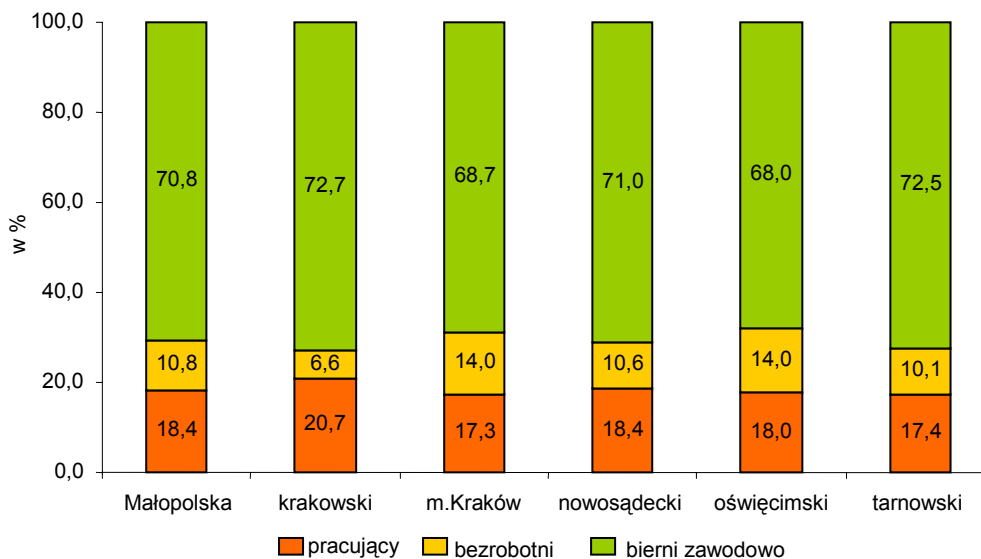
Struktura wiekowa zbiorowości beneficjentów i członków ich rodzin zamieszkujących na wsi charakteryzuje się wyższym niż w mieście i województwie ogółem odsetkiem dzieci i młodzieży oraz znacznie niższym udziałem osób z najstarszych grup wiekowych. Jedynie odsetek osób w wieku 40-49 lat utrzymywał się na bardzo zbliżonym do wskaźnika wojewódzkiego poziomie (ponad 14%) zarówno na wsi, jak i w mieście.

Pozycja na rynku pracy beneficjentów i członków ich gospodarstw domowych

W roku 2007 spośród osób wchodzących w skład gospodarstw domowych beneficjentów pomocy społecznej w województwie małopolskim tylko 18,4% zadeklarowało w wywiadzie środowiskowym (będącym podstawą przyznania określonej pomocy) swoją pozycję na rynku pracy jako „pracujący”. Blisko 71% zbiorowości to bierni zawodowo, a 10,8% określiło swój status na rynku pracy mianem „bezrobotny”. Spośród pięciu podregionów województwa jedynie w krakowskim struktura zbiorowości według analizowanej cechy nieznacznie odbiegała od pozostałych podregionów, charakteryzując się najwyższym udziałem biernych zawodowo i pracujących oraz najniższym odsetkiem bezrobotnych (odpowiednio: 72,7%, 20,7% i 6,6%).

Poniższy wykres przedstawia strukturę zbiorowości osób w gospodarstwach domowych korzystających z pomocy społecznej według pozycji zajmowanej w 2007 roku na rynku pracy w poszczególnych podregionach Małopolski.

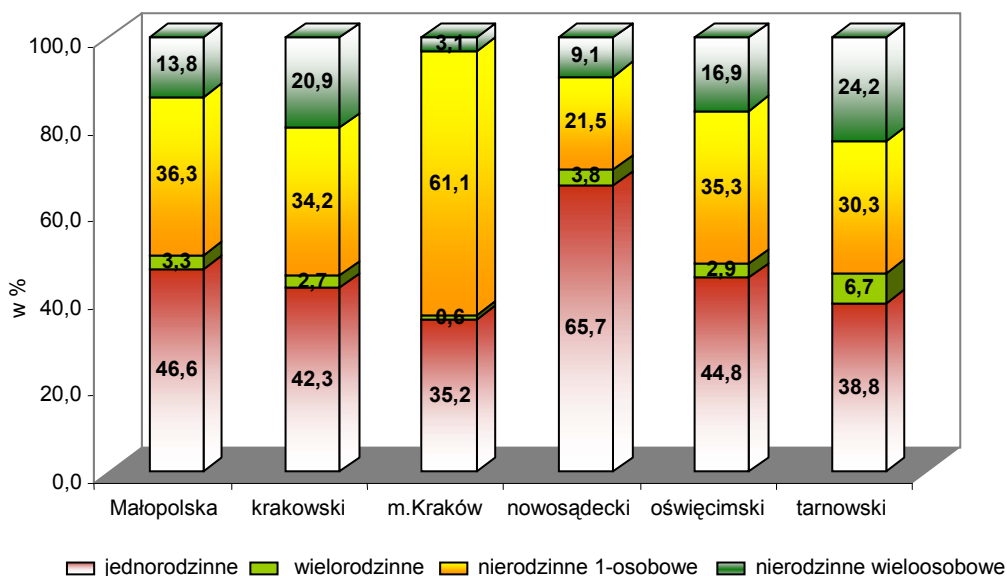
Osoby w gospodarstwach domowych beneficjentów pomocy społecznej według pozycji na rynku pracy i podregionów w 2007 r.

Typy i wielkość gospodarstw domowych objętych pomocą społeczną

Ponad połowę gospodarstw domowych korzystających w analizowanym okresie ze świadczeń pomocy społecznej w Małopolsce stanowiły gospodarstwa nierodzinne – jedno lub wieloosobowe. Jak widać na poniższym wykresie najwyższy odsetek gospodarstw nierodzinnych, w większości jednoosobowych, wystąpił w Krakowie, natomiast gospodarstwa rodzinne zdecydowanie przeważały w podregionie nowosądeckim, stanowiąc tam ponad 2/3 gospodarstw objętych pomocą. W pozostałych podregionach relacja gospodarstw rodzinnych do nierodzinnych (szczególnie jednoosobowych) utrzymywała się poziomie zbliżonym do wojewódzkiego.

Gospodarstwa domowe beneficjentów pomocy społecznej według typu gospodarstwa i podregionów w 2007 r.

Przeciętna liczba osób w gospodarstwie domowym beneficjenta pomocy społecznej w Małopolsce wynosiła w omawianym roku 3,1, a w podregionach – od 1,9 w Krakowie do 3,9 w nowosądeckim.

Spośród analizowanej zbiorowości najliczniejsze gospodarstwa - 6-osobowe i większe przeważały na wsi, gdzie równocześnie najmniej zamieszkiwało gospodarstw 2-osobowych (odpowiednio: 22,3% i 9,9%). Dla porównania w Krakowie te największe gospodarstwa stanowiły zaledwie 2,5% (tj. blisko 10-krotnie mniej niż na wsi), a 5-cio i 4-osobowe odpowiednio: 3,4% i 7,7% ogółu.

TABL.3 GOSPODARSTWA DOMOWE BENEFICJENTÓW POMOCY SPOŁECZNEJ WEDŁUG WIELKOŚCI I MIEJSCA ZAMIESZKANIA W 2007 R.

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem	Gospodarstwa domowe zamieszkujące							na wsi	
		w miastach								
		o liczbie ludności w tys.								
		razem	powyżej 500	100-200	50-100	20-50	10-20	poniżej 10		
w odsetkach										
Ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Według liczby osób w gospodarstwie:										
1	36,3	41,0	61,1	47,6	36,7	41,8	39,8	37,1	23,0	
2	12,4	15,3	14,6	15,5	14,5	16,0	15,6	13,8	9,9	
3	11,9	13,7	10,7	11,9	13,9	15,2	14,1	12,5	11,3	
4	14,1	13,2	7,7	12,1	15,6	13,1	13,7	13,2	17,4	
5	11,3	8,8	3,4	7,6	9,9	7,5	8,8	11,2	16,1	
6 i więcej	14,0	8,0	2,5	5,3	9,4	6,4	8,0	12,2	22,3	

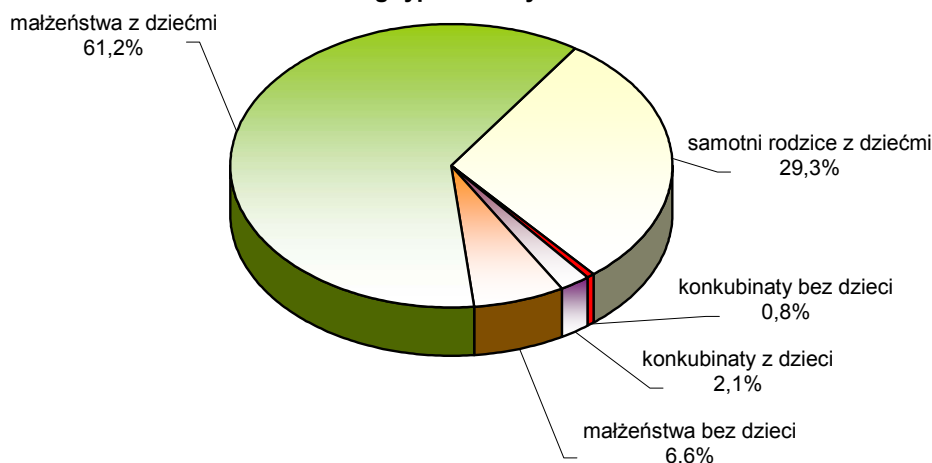
Gospodarstwa jednoosobowe stanowiły w analizowanym okresie ponad 1/3 ogółu zbiorowości gospodarstw pobierających świadczenia pomocy społecznej. Osoby samotnie gospodarujące korzystające z pomocy społecznej zamieszkują głównie w miastach (68% ogółu gospodarstw jednoosobowych), w tym co trzecia w Krakowie.

Gospodarstwa jednoosobowe objęte pomocą społeczną (ponad 23 tys. w 2007 roku w Małopolsce) to głównie (3/4 samotnie gospodarujących) osoby w wieku powyżej 45 lat. W analizowanej zbiorowości nieznacznie przeważają (54,1% ogółu) mężczyźni, a różnice w strukturze wiekowej stają się bardziej widoczne przy porównaniu zbiorowości obu płci osób samotnie gospodarujących - wśród kobiet najliczniejszą grupę stanowią osoby w wieku poprodukcyjnym, a wśród mężczyzn osoby w wieku produkcyjnym. Głównie ze względu na taką strukturę wiekową w grupie samotnie gospodarujących osoby biernie zawodowo stanowią zdecydowaną większość, a wśród ich źródeł utrzymania najczęściej występuje emerytura lub renta, rzadziej inne niezarobkowe źródło.

Z kolei analizując zbiorowość gospodarstw rodzinnych według typów rodzin wchodzących w ich skład, daje się łatwo zauważyć, że najwięcej wśród nich było małżeństw z dziećmi. W tym miejscu należy zaznaczyć, że stosowana w systemie pomocy społecznej klasyfikacja typów rodzin jest zgodna z klasyfikacją stosowaną w badaniach GUS.

Strukturę jednorodzinnych gospodarstw domowych beneficjentów pomocy społecznej według typu rodziny przedstawiono na poniższym wykresie.

Struktura jednorodzinnych gospodarstw domowych korzystających z pomocy społecznej według typu rodziny w 2007 r.

Ponad połowę gospodarstw domowych zarejestrowanych w omawianym roku przez ośrodki pomocy społecznej w Małopolsce stanowiły gospodarstwa domowe z dziećmi w wieku do lat 18 na utrzymaniu (blisko 33,5 tys. gospodarstw). W skład tej grupy gospodarstw wchodziło łącznie 156,8 tys. osób, w tym 85,7 tys. dzieci w wieku do lat 18.

Wśród gospodarstw z dziećmi dominowały rodziny z dwojgiem dzieci - średnio co trzecie gospodarstwo w skali województwa, a rodziny wielodzietne - z co najmniej czwórką dzieci na utrzymaniu stanowiły 11,6% omawianej zbiorowości. Przeciętna liczba osób w gospodarstwie domowym z dziećmi w wieku do 18 lat na utrzymaniu wynosiła 4,7, czyli więcej niż

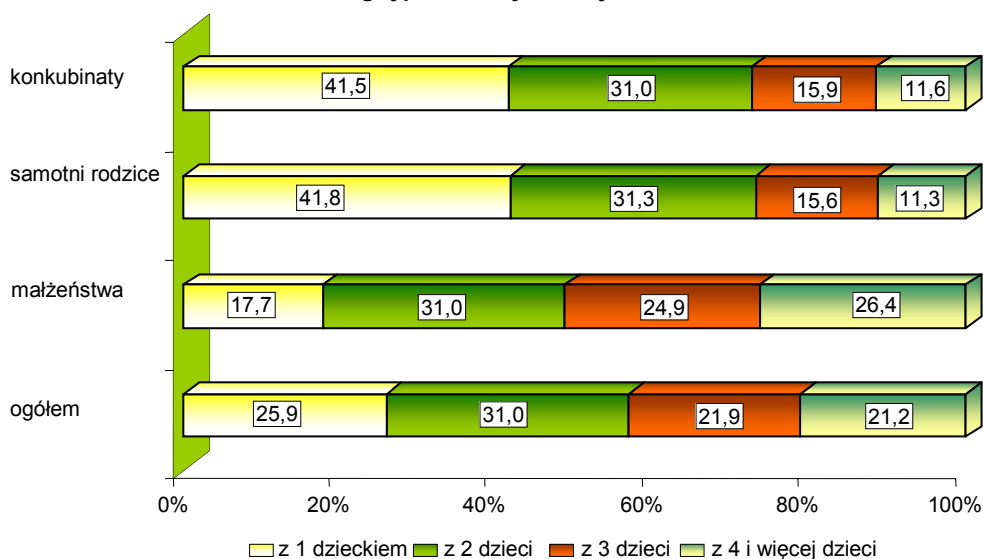
WYSZCZEGÓLNIENIE
TABL.4 GOSPODARSTWA DOMOWE Z DZIEĆMI DO LAT 18 NA UTRZYMANIU KORZYSTAJĄCY Z POMOCY SPOŁECZNEJ WEDŁUG LICZBY DZIECI I PODREGIONÓW W 2007 R.

WYSZCZEGÓLNIENIE	Małopolska	Podregiony				
		krakowski	m. Kraków	nowosądecki	oświęcimski	tarnowski
Ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Z liczbą dzieci:						
1	25,9	24,9	42,1	20,0	29,7	23,0
2	31,0	30,6	34,0	28,6	33,1	31,9
3	21,9	22,2	15,1	24,4	19,5	23,8
4	11,6	11,9	5,4	14,0	10,7	11,9
5	5,4	6,1	2,0	7,3	3,9	5,0
6 i więcej	4,2	4,3	1,4	5,7	3,1	4,4

średnia liczba osób w przeciętnym gospodarstwie beneficjenta pomocy społecznej w Małopolsce.

Struktura gospodarstw jednorodzinnych według liczby dzieci różniła się w zależności od typu rodziny, co widać na poniższym wykresie.

Gospodarstwa domowe jednorodzinne z dziećmi w wieku do lat 18 na utrzymaniu według typu rodziny i liczby dzieci w 2007 r.

Wśród osób wchodzących w skład gospodarstw domowych beneficjentów pomocy społecznej zamieszkałych na terenie Małopolski odnotowano w analizowanym okresie 30,5 tys. niepełnosprawnych, w tym blisko 3,2 tys. dzieci i młodzieży do 18 roku życia.

Główne źródło utrzymania gospodarstw domowych

Blisko 3/4 wszystkich gospodarstw domowych korzystających z pomocy społecznej w Małopolsce na przestrzeni omawianego roku utrzymywało się głównie ze źródeł niezarobkowych, przy czym średnio w co drugim przypadku było to źródło inne niż renta czy emerytura. Biorąc pod uwagę miejsce zamieszkania odsetek gospodarstw utrzymujących się ze źródeł o charakterze stałym (praca najemna stała, praca na rachunek własny poza rolnictwem indywidualnym, użytkowanie indywidualnego gospodarstwa rolnego, emerytura, renta) wahał się w granicach od około 34% w podregionie tarnowskim do blisko 55% w podregionie nowosądeckim (dla porównania - wskaźnik wojewódzki wynosił 44,7%).

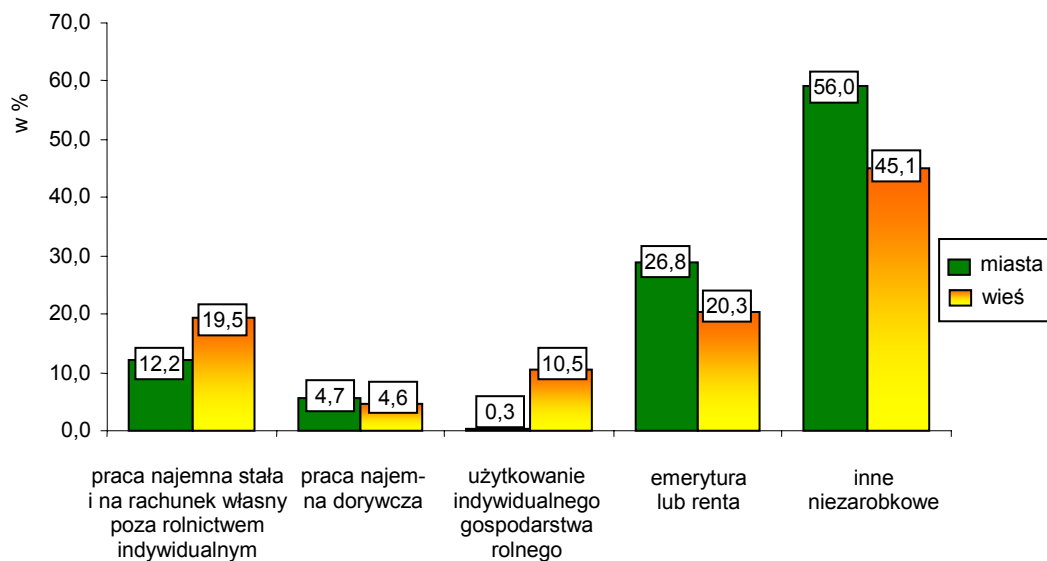
TABL.5 GOSPODARSTWA DOMOWE BENEFICJENTÓW POMOCY SPOŁECZNEJ WEDŁUG GŁÓWNEGO ŹRÓDŁA UTRZYMANIA I PODREGIONÓW W 2007 R.

ŹRÓDŁO UTRZYMANIA	Mało-polska	Podregiony				
		krakowski	m. Kraków	nowo-sądecki	oświęcimski	tarnowski
	w odsetkach					
Ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Praca najemna stała	15,4	14,6	12,1	20,0	17,1	11,6
Praca najemna dorywcza	4,6	4,4	6,2	4,7	4,4	3,1
Użytkowanie indywidualnego gospodarstwa rolnego	5,4	6,7	0,1	9,1	2,4	8,7
Praca na rachunek własny poza rolnictwem indywidualnym	0,5	0,5	0,2	0,6	0,7	0,3
Emerytura lub renta	23,5	17,7	35,1	25,1	22,6	13,4
Inne niezarobkowe źródło	50,6	56,1	46,3	40,5	52,8	62,9

Głównie z pracy stałej najemnej utrzymywało się od 11,6% gospodarstw domowych objętych pomocą w podregionie tarnowskim do 20,0% w podregionie nowosądeckim, zaś z pracy na rachunek własny poza rolnictwem indywidualnym utrzymywało się w każdym

z podregionów mniej niż 1% analizowanej zbiorowości. Dla porównania praca najemna dorywcza była głównym źródłem dochodu dla od 3,1% gospodarstw w podregionie tarnowskim do 6,2% w Krakowie. Z kolei użytkowanie indywidualnego gospodarstwa rolnego jako główne źródło utrzymania deklarowało w skali województwa 5,4% gospodarstw objętych pomocą społeczną w roku 2007.

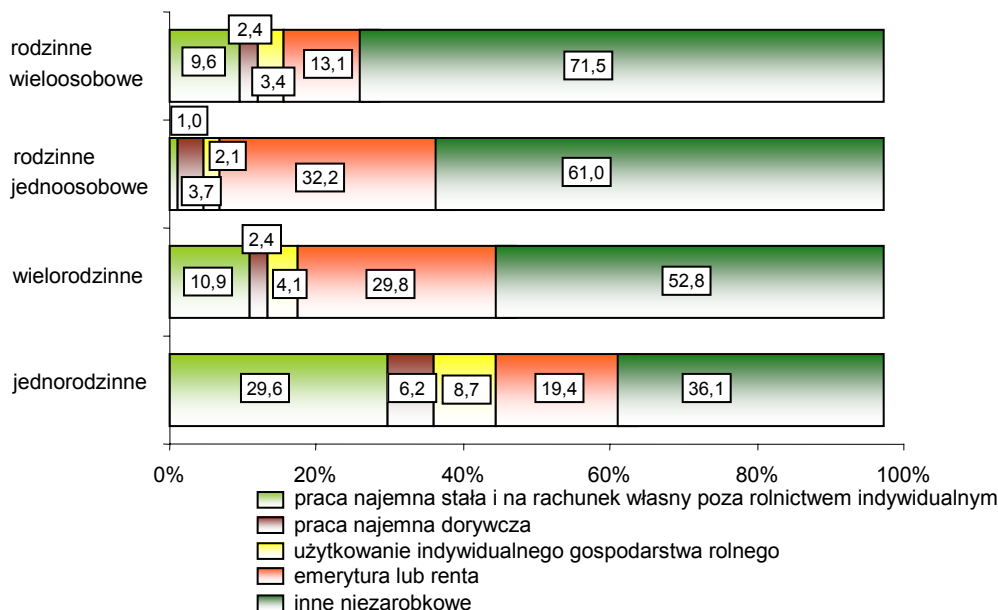
Gospodarstwa domowe beneficjentów pomocy społecznej według głównego źródła utrzymania i miejsca zamieszkania w 2007 r.

Powyższy wykres przedstawia porównanie zbiorowości gospodarstw domowych objętych pomocą społeczną w miastach i na wsi ze względu na główne źródło utrzymania. Gospodarstwa zamieszkujące w miastach rzadziej posiadają stałe źródła dochodów. W analizowanym okresie odsetek gospodarstw korzystających z pomocy społecznej mających do dyspozycji dochody z pracy stałej najemnej czy na rachunek własny w miastach przekroczył zaledwie 12%, a z emerytury lub renty utrzymywało się tam niespełna 27% gospodarstw. Udział gospodarstw wiejskich posiadających stałe źródła dochodów był wyższy (odpowiednio 50,3%) tylko dlatego, że co dziesiąte gospodarstwo domowe jako główne źródło utrzymania podało dochód z użytkowanego gospodarstwa rolnego. Dla porównania dochody z pozostałych źródeł niezarobkowych uzyskiwane zazwyczaj w niewielkiej kwocie jednorazowo czy okresowo były podstawowym i często jedynym źródłem utrzymania dla 56,0% gospodarstw miejskich i ponad 45% gospodarstw mieszkających na wsi.

Struktura głównych źródeł utrzymania gospodarstw domowych objętych pomocą społeczną wykazuje większe zróżnicowanie, gdy porównamy ją nie tylko w przekroju terytorialnym, ale również w ramach różnych typów gospodarstw. Nawet w obrębie tej samej grupy gospodarstw nierodzinnych, struktury gospodarstw jedno- i wieloosobowych różnią się znacząco od siebie. Podobnie jest w przypadku podzbiorowości gospodarstw rodzinnych. Porównanie struktur źródeł utrzymania dla poszczególnych typów gospodarstw domowych przedstawia poniższy wykres.

Gospodarstwa domowe beneficjentów pomocy społecznej według typu gospodarstwa i głównego źródła utrzymania w 2007 r.

Przyczyny wystąpienia o pomoc

Wśród przyczyn poszukiwania pomocy deklarowanych w wywiadzie środowiskowym przez osoby i rodziny ubiegające się o świadczenia pomocy społecznej w roku 2007 w Małopolsce najczęściej występowały problemy zdrowotne - niepełnosprawność i długotrwała lub ciężka choroba. Te problemy pojawiły się jako jedna z (pięciu możliwych do podania w wywiadzie) przyczyn ubiegania się o pomoc u 56,7% gospodarstw domowych beneficjentów, przy czym w przekroju podregionów najczęściej ta grupa problemów występowała w przypadku mieszkańców Krakowa, a najrzadziej, choć w porównaniu z innymi grupami problemów i tak stosunkowo często, w podregionie tarnowskim (odpowiednio: 73,7% i 47,4%).

Różnice w częstości występowania poszczególnych problemów w podregionach województwa małopolskiego, biorąc pod uwagę wszystkie rodzaje problemów zarejestrowane w wywiadzie środowiskowym dla danego gospodarstwa domowego, przedstawiono w tabelicy 6. Dane zawarte w tej tabelicy nie

WYSZCZEGÓLNIENIE	Małopolska	Podregiony				
		krakowski	m. Kraków	nowosądecki	oświęcimski	tarnowski
w odsetkach						
Przyczyny ubiegania się o pomoc:						
ubóstwo	49,5	49,2	59,2	52,9	55,4	25,8
bezrobocie	33,5	23,5	26,5	38,6	42,6	34,4
zdrowotne	56,7	56,6	73,7	52,9	50,8	47,4
rodzinne	29,2	29,1	21,2	35,1	32,0	27,3
pozostałe przyczyny	13,6	15,9	11,0	8,3	18,3	17,4

sumują się na 100% ze względu na możliwość zarejestrowania w wywiadzie środowiskowym równocześnie kilku przyczyn ubiegania się o pomoc.

Prezentowane dane potwierdzają fakt, że problemy zdrowotne wyraźnie przeważają na tle innych problemów nękających gospodarstwa domowe szukające wsparcia w ośrodkach pomocy społecznej, przy czym sytuacja taka ma miejsce zarówno w skali województwa, jak i w poszczególnych podregionach.

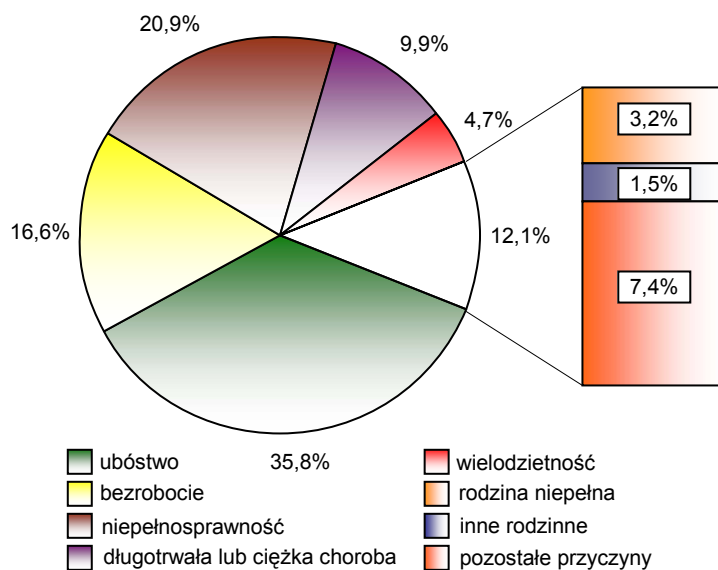
Wysoki udział w strukturze zbiorowości gospodarstw domowych objętych pomocą miały te, w których jako jeden z problemów wystąpiło ubóstwo (średnio w co drugim gospodarstwie) lub bezrobocie (1/3 zbiorowości), a nierzadko oba te problemy jednocześnie. Pozostawanie na bezrobociu przez beneficjenta lub członków jego rodziny było jedną z przyczyn wystąpienia o pomoc przez średnio co trzecie gospodarstwo domowe. W poszczególnych podregionach wskaźnik ten kształtował się na poziomie od 23,5% w krakowskim do 42,6% w oświęcimskim.

Problemy rodzinne (wielodzietność, rodzina niepełna, potrzeba ochrony macierzyństwa, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, przemoc w rodzinie – często kilka problemów z tej grupy w jednym gospodarstwie) występowały średnio w co trzecim gospodarstwie domowym z analizowanej zbiorowości w podregionach nowosądeckim i oświęcimskim oraz w co piątym w Krakowie.

Udział gospodarstw domowych, dla których (często oprócz wcześniej wymienionych przyczyn) zarejestrowano w wywiadzie środowiskowym problemy z grupy „pozostałe” (bezdomność, alkoholizm, narkomania, trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego, brak umiejętności w przystosowaniu do życia młodzieży opuszczającej całodobowe placówki opiekuńczo-wychowawcze, sytuacja kryzysowa, zdarzenie losowe, klęska żywiołowa lub ekologiczna i inne) w żadnym z podregionów nie przekroczył 20% - utrzymywał się na poziomie od 8,3% w podregionie nowosądeckim do 18,3% w oświęcimskim, w Krakowie był z kolei niższy od wskaźnika wojewódzkiego - wynosił bowiem 11,0%.

Dla porównania na poniższym wykresie przedstawiono strukturę zbiorowości gospodarstw domowych korzystających z pomocy społecznej według głównej (pierwszej) przyczyny ubiegania się o pomoc.

Gospodarstwa domowe korzystające z pomocy społecznej według głównej (pierwszej) przyczyny ubiegania się o pomoc w 2007 r.

Należy pamiętać, że główna (w tym przypadku odnotowana w wywiadzie środowiskowym jako pierwsza) przyczyna ubiegania się o objęcie świadczeniami pomocy społecznej jest tylko jednym z pięciu problemów możliwych do zarejestrowania w wywiadzie przeprowadzonym przez pracownika ośrodka pomocy społecznej z gospodarstwem domowym znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej.

Rodzaj świadczonej pomocy

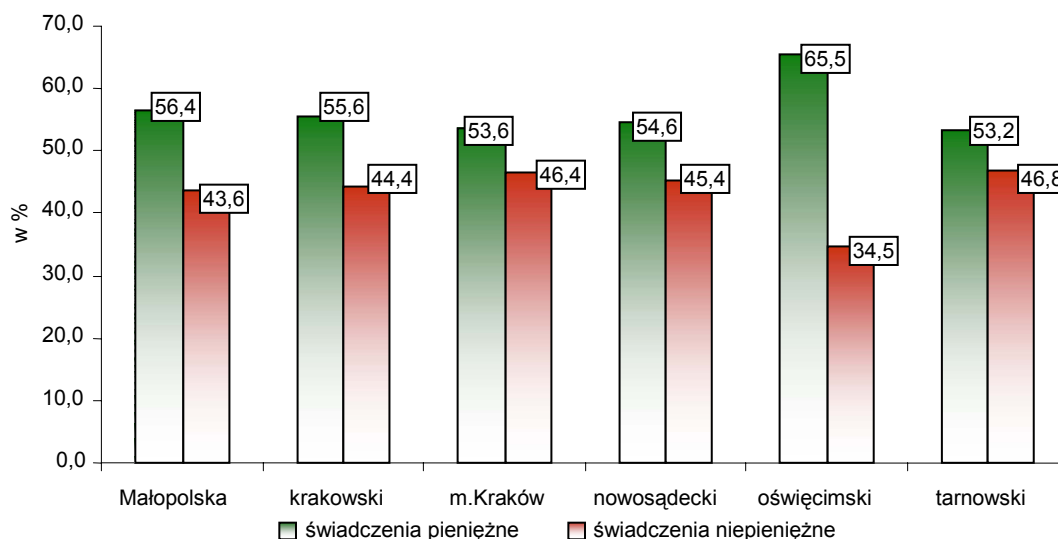
Beneficjenci pomocy społecznej mogą otrzymywać świadczenia w formie pieniężnej lub niepieniężnej. Pierwsza z tych form pomocy obejmuje m.in. zasiłki – celowe, okresowe i stałe, natomiast druga m.in. posiłki, pomoc rzeczową, usługi opiekuńcze.

Gospodarstwa domowe beneficjentów pomocy społecznej w Małopolsce korzystały w analizowanym roku w większości ze świadczeń pieniężnych (56,4% zbiorowości w województwie, a w podregionach najczęściej w oświęcimskim - 65,5%). Były to świadczenia realizowane głównie w postaci zasiłków - celowych, okresowych i stałych - odpowiednio dla: 40,2%, 11,4% i 3,8% ogółu gospodarstw korzystających z pomocy społecznej.

Wśród gospodarstw objętych pomocą w postaci świadczeń niepieniężnych najliczniejszą grupę, tj. blisko 60% tej zbiorowości (w podregionach wskaźnik ten był zróżnicowany od 34,3% w Krakowie do 78,6% w podregionie nowosądeckim) stanowili beneficjenci korzystający z posiłków. W odniesieniu do ogółu gospodarstw objętych pomocą społeczną w Małopolsce na przestrzeni ubiegłego roku z posiłków korzystało średnio co czwarte gospodarstwo należące do tej zbiorowości. Świadczenie w postaci usług opiekuńczych otrzymało 5,2%, a pomoc rzeczową około 2% beneficjentów (odpowiednio: 11,8% i 4,3% gospodarstw objętych pomocą niepieniężną).

Zestawienie porównawcze struktury gospodarstw domowych beneficjentów pomocy społecznej według formy świadczenia dla Małopolski i poszczególnych podregionów przedstawiono na wykresie.

Gospodarstwa domowe korzystające z pomocy społecznej według formy świadczenia i podregionów w 2007 r.

Struktura analizowanej zbiorowości według formy pobieranych świadczeń wykazuje większe niż w układzie terytorialnym zróżnicowanie, jeśli weźmiemy pod uwagę typ gospodarstwa objętego pomocą.

W przypadku gospodarstw domowych posiadających na utrzymaniu dzieci w wieku do lat 18 relacja między liczbą beneficjentów świadczeń pieniężnych i niepieniężnych jest odwrotna do opisanej wcześniej dla województwa ogółem - w tym przypadku w zbiorowości przeważają gospodarstwa korzystające ze świadczeń niepieniężnych.

TABL.7 GOSPODARSTWA DOMOWE BENEFICJENTÓW POMOCY SPOŁECZNEJ WEDŁUG RODZAJU ŚWIADCZENIA I TYPU GOSPODARSTWA W 2007 R.

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem	W tym		Typy gospodarstw			
		z dziećmi do lat 18 na utrzymaniu	z 4 i więcej dzieci	jednorodzinne	wielorodzinne	nierodzinne	
						jednoosobowe	wielooosobowe
w odsetkach							
Ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Świadczenia pieniężne razem	56,4	49,3	38,2	55,5	64,3	56,7	59,5
zasiłki stałe	3,8	1,5	0,5	2,1	2,4	5,5	6,8
zasiłki okresowe	11,4	13,6	14,4	13,4	10,8	9,5	9,0
zasiłki celowe	40,2	34,1	23,3	39,9	50,5	39,9	41,3
inne pieniężne	1,0	0,1	0,0	0,1	0,6	1,8	2,4
Świadczenia niepieniężne razem	43,6	50,7	61,8	44,5	35,7	43,3	40,5
posiłki	25,2	44,5	57,2	37,0	19,1	14,8	5,1
pomoc rzeczowa	1,9	1,6	1,8	1,5	3,1	2,2	2,2
usługi opiekuńcze	5,2	0,2	0,0	1,2	4,8	8,9	11,8
inne pieniężne	11,3	4,4	2,8	4,8	8,7	17,4	21,4

Jeśli ponadto spośród gospodarstw z dziećmi wyodrębnimy rodziny wielodzietne (z co najmniej czworgiem dzieci), to różnica liczebności beneficjentów obu form pomocy zwiększy się jeszcze bardziej na korzyść świadczeń niepieniężnych (blisko 62% gospodarstw z tej grupy korzystało w analizowanym okresie ze świadczeń niepieniężnych).

Szczegółową strukturę gospodarstw domowych korzystających ze świadczeń społecznych według rodzaju świadczenia i typu gospodarstwa prezentuje tablica 7.

Wśród gospodarstw rodzinnych najwyższym odsetkiem (76,6%) korzystających ze świadczeń pieniężnych (zwłaszcza zasiłków celowych) charakteryzowały się małżeństwa bez dzieci; bardzo wysoki w tej grupie świadczeń (64,3%) był także odsetek gospodarstw wielorodzinnych. Dla porównania z posiłków (drugiego po zasiłkach celowych najczęściej pobieranego świadczenia) korzystało 57,2% rodzin wielodzietnych, niespełna 20% gospodarstw wielorodzinnych, blisko 15% gospodarstw jednoosobowych oraz niewiele ponad 1% małżeństw bez dzieci.

Z usług opiekuńczych korzystało średnio co dziesiąte gospodarstwo jednoosobowe i małżeństwo bez dzieci, podczas gdy wśród rodzin z dziećmi z tego rodzaju pomocy korzystało zaledwie 0,2% tej grupy gospodarstw.